

ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Януш
КОРЧАК

МАЦЮСЕВІ ПРИГОДИ

Харків
«Фоліо»
2014

МАЦЮСЕВІ ПРИГОДИ

[Отож, коли я був таким, як на цій фотографії, я хотів здійснити все, про що далі написано в цій книжці. А потім воно все забулось, а тепер я вже старий. Більше не маю ні часу, ні сил, щоб провадити війни чи до людожерів їздити. А таке фото подаю, бо має значення, коли я справді хотів бути королем, а не коли пишу про короля Мацюся. Я думаю, королів, мандрівників і письменників треба показувати на фотографіях такими, якими вони були ще до того, як подорослішали і постаріли, інакше видаватиметься, наче вони одразу стали мудрими і ніколи не були малими. І діти гадають, нібито що не можуть бути міністрами, мандрівниками і письменниками, а це не так.

Дорослі не повинні читати моєї повісті, бо деякі розділи на них не розраховані, будуть їм незрозумілі, і дорослі все те висміюватимуть. Але як їм конче треба, нехай спробують почитати. Зрештою, дорослим нічого не можна заборонити, тому що вони однаково не послухають — і хто їм що зробить?]*

* Від видавництва: текст подається повністю, без купюр. Відновлений текст подано у квадратних дужках.

ЧАСТИНА ПЕРША КОРОЛЬ-РЕФОРМАТОР

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Було це так...

Лікар сказав, що коли король за три дні не видужає, то буде надзвичайно погано. Лікар саме так і сказав:

— Король тяжко хворий, і, якщо за три дні не видужає, буде кепсько.

Усі страшенно засмутились, а прем'єр-міністр надів окуляри й запитав:

— То що ж станеться, коли король не видужає?

Лікар не хотів сказати напевно, але всі зрозуміли, що король помре. Прем'єр-міністр дуже засмутився й скликав усіх міністрів на нараду. Зібралися міністри у великому залі, посідали в зручних кріслах за довгим столом. Перед кожним лежав на столі аркуш паперу й два олівці: один — звичайний, а другий — з одного кінця синій, з другого червоний. Перед прем'єр-міністром стояв ще й дзвіночок. Двері міністри замкнули на ключ, щоб ніхто їм не заважав, засвітили електричні лампи і — ні пари з вуст. Потім прем'єр-міністр задзвонив у дзвіночок і сказав:

— Тепер будемо радітися, що робити. Король хворий і не може правити.

— Я гадаю, — сказав військовий міністр, — що треба покликати лікаря. Хай скаже напевно, чи можна короля вилікувати, чи ні.

Військового міністра надзвичайно боялися всі інші міністри — він завжди носив шаблю й револьвер, тому його слухалися.

— Гаразд, покличемо лікаря, — згодилися міністри.

Негайно ж послали по лікаря, але той не міг прийти, бо саме ставив королю двадцять чотири банки.

— Нічого не вдієш, треба чекати, — мовив прем'єр-міністр, — а тим часом скажіть, що ми робитимемо, коли король помре.

— Я знаю, — сказав міністр юстиції. — Згідно з законом, після смерті короля на трон вступає й править країною його старший син. Тому його й називають престолонаступником. Якщо король помре, трон посяде його старший син.

— Але в короля лише один син.

— А більше й не треба.

— Ну, так, але син короля — це маленький Мацюсь. Як же він може бути королем? Мацюсь ще не вміє навіть писати.

— Нічого не вдієш, — відповів міністр юстиції. — У нашій державі такого ще не було, проте в Іспанії, в Бельгії та в інших країнах траплялося, що король помирав і залишав маленького сина. І оте мале дитя мусило бути королем.

— Справді, — сказав міністр зв'язку, — я навіть бачив поштові марки з фотографією такого маленького короля.

— Але, шановні панове, — вихопився міністр освіти, — це ж неможливо, щоб король не вмів ні писати, ні рахувати, щоб він не знав ні географії, ні граматики.

— Я теж так думаю, — сказав міністр фінансів. — Як же король робитиме підрахунки й даватиме розпорядження, скільки треба надрукувати нових грошей, коли він не знає таблиці множення?

— Найгірше, любі панове, — сказав військовий міністр, — що такого маленького короля ніхто не боїтиметься. Як він дасть раду солдатам та генералам?

— Я вважаю, — сказав міністр внутрішніх справ, — що такого маленького короля не тільки солдати, а й взагалі ніхто не боятиметься. У нас не припинятимуться страйки та бунти. Я ні за що не ручуся, коли Мацюся зробити королем.

— Я не знаю, що буде, — сказав червоний від злості міністр юстиції. — Знаю одне: закон вимагає, щоб після смерті короля трон посів його син.

— Але ж Мацюсь надто малий! — крикнули міністри хором.

І, мабуть, виникла б страшенна сварка, якби саме тоді не відчинилися двері й до залу не зайшов іноземний посол.

Може здатися дивним, що іноземний посол з'явився на нараду міністрів, коли двері були замкнені на ключ. Проте маю сказати, що коли ходили кликати лікаря, то забули замкнути двері. Дехто навіть говорив потім, що це була зрада: міністр юстиції навмисне залишив двері відімкнутими, бо знав, що має прийти посол.

— Доброго вечора! — привітався посол. — Я прийшов від імені мого короля й вимагаю, щоб королем став Мацюсь Перший. Якщо ви не згодні, буде війна.

Прем'єр-міністр (а він старший міністр) дуже злякався, але вдав, що це його не турбує. Він написав на аркуші паперу синім олівцем: «Гаразд, хай буде війна» — і подав цей папірець іноземному послові.

Той узяв аркушик, уклонився й сказав:

— Чудово, я напишу про це моєму урядові.

Саме тоді до залу зайшов лікар, і всі міністри почали його просити, щоб він урятував короля, бо може бути війна й нещастя, коли король помре.

— Я вже дав королю всі ліки, які знаю. Поставив банки і більше нічим не можу зарадити. Але варто покликати ще інших лікарів.

Міністри прислухалися до цієї поради й надумали запросити славетних лікарів рятувати короля. Вони вислали

по них усі королівські автомобілі, а самі тим часом попросили у королівського кухаря вечеряти, бо були дуже голодні. Адже не знали вони, що нарада триватиме так довго, і тому не пообідали вдома.

Кухар подав срібні тарілки, налив у пляшки найкращого вина — він хотів лишитися при дворі й після смерті старого короля.

Отож міністри їдять собі та п'ють, навіть стало їм весело, а в залі тим часом зібралися лікарі.

— Я гадаю, — мовив старий лікар з бородою, — що королю слід зробити операцію.

— А я думаю, — сказав другий лікар, — що королю варто покласти гарячий компрес і полоскати горло.

— І пити порошки, — додав славетний професор.

— Мабуть, краще краплі, — вихопився четвертий лікар.

Кожний лікар мав при собі товсту книгу й показував колегам, що в його книжці зазначені зовсім інакші ліки проти такої хвороби.

Уже було пізно, і міністрам страшенно хотілося спати, але вони мали чекати, що скажуть лікарі.

І такий нечуваний гамір зчинився у королівському палаці, що маленький престолонаступник, син короля Мацюсь, уже двічі прокидався.

«Треба глянути, що там таке», — подумав Мацюсь. Він устав з ліжка, хутенько одягнувся й вийшов у коридор.

Мацюсь затримався перед дверима їдальні, але не для того, щоб підслуховувати, — просто в королівському палаці клямки на дверях були так високо, що маленький Мацюсь не міг сам відчинити двері.

— Добре вино в короля! — кричав міністр фінансів. — Вип'ємо ще, панове! Якщо Мацюсь стане королем, воно все одно йому не потрібне, бо дітям не можна пити вина.

— І сигари не можна дітям курити. Візьмімо трохи сигар собі додому! — голосно кричав міністр торгівлі.